

CERCETARI PALEOLITICE LA MĂLUȘTENI (JUD. VASLUI)

M. BRUDIU și EUG. POPUȘOI

Cercetările de suprafață făcute în ultimul timp în sud-estul Moldovei au avut ca rezultat descoperirea unei noi zone care a fost locuită, de om, la sfârșitul epocii paleolitice.

Cu acest prilej, au fost identificate mai multe puncte, situate pe culmea Leaua, ce domină comuna Mălușteni de unde s-au adunat nenumărate unelte și așchii din silex, precum și alte roci care se pretează la prelucrare.

Localitatea Mălușteni mai este cunoscută și prin fauna de vertebrate fosile găsită, tot pe dealul Leaua, la rîpa Româneasa, cu mulți ani în urmă de Ion Simionescu¹ și atribuită de el, pleistocenului superior, iar mai recent, atribuită de alți cercetători pleistocenului inferior². Această faună este răspîndită în nisipuri cu structură torentială, ce ating grosimi de 60—70 m. Este important de reținut că în acest depozit nisipul se observă în deschideri și orizonturi de argile.

Peste acest orizont levantian, Victor Sficlea, a urmărit un nivel de pietrișuri zise de „Bălăbănești”³. Cercetătoarea Ana Ghenea, a constatat că aceste pietrișuri stau pe nivelul argilos de la partea superioară a Levantinului⁴. Acest fapt este iarăși demn de reținut, deoarece atît nivelele de argilă din pliocenul superior cît și acest depozit de pietrișuri, determină formarea unor orizonturi acvifere și a apelor friatice, la cote înalte, în această zonă.

1 Simionescu I, Fauna vertebrată de la Mălușteni (Covurlui), în An. Inst. Geologic al României, tom. 9, Buc., 1922 ; Simionescu I., Vertebratele pliocene de la Mălușteni (Covurlui), Acad. Rom. Publ. fond Adamache, tom. 9, nr. 49, Buc., 1930. Macarovici N, Geologia cuaternarului, Buc., 1960, p. 81.

2 Samson P. și Rădulescu C, Les faunes mammalogique du Pleistocène inferior et moyen de Roumanie, C.R., Acad. Sc. Paris, t. 257, iulie 1963.

3 Sficlea V, Pietrișurile de Bălăbănești și cîteva precizări geomorfologice legate de ele, în An. științifice ale Univ. „Al. I. Cuza”, S.N. t. VI, secț. II șt. nat. fasc. 2, Iași 1960, p. 419 și urm., pl. I.

4 Ghenea Ana, Cercetări hidrogeologice pe foaia Bîrlad, în Dări de seamă, Com. Geologic, vol. II, 1963-1964, p. 53-54.

Din cercetările efectuate asupra așezărilor paleolitice din sud-estul Moldovei⁵, am constatat că acestea erau condiționate de prezența unei surse de apă potabilă cât mai apropiată. Alt factor ecologic este altitudinea maximă la care se așezau, deci și sursele de apă trebuiau să se găsească tot la mare înălțime. Se mai poate adăuga încă un element, anume, prezența unei pante rezezi în împrejurimi. Toți acești factori au fost prezenți aici, iar grupurile de oameni s-au așezat în mai multe locuri și etape pe dealul Leaua (Fig. 1).

Prima așezare cercetată, Mălușteni I, situată la est de lacul care se formează pe creștetul dealului, este lipsită de material arheologic concludent, pentru că depunerile pleistocenului de sfârșit și ale holocenului au fost denudate în mare măsură.

A doua așezare Mălușteni II în care s-a efectuat un sondaj arheologic se găsește într-un punct unde dealul Leaua ia formă de șea. Față de locul amintit mai sus, așezarea paleolitică în discuție se află la aproximativ 1 km nord de acesta.

Sondajul arheologic, Mălușteni II, a început prin trasarea unui șanț lung de 20 m. și lat de 2 m., orientat sud-nord, cu deschiderile necesare în sectorul estic, putându-se urmări în secțiune următoarea stratigrafie :

La suprafață, circa 0,20—0,30 m., se află un strat arabil, sub care se găsește, uneori întrerupt de arături, un sol vegetal de culoare șocolatie. Solul argilos, care urmează, conține lentile de cenușă și prezintă diferențieri de culoare. Astfel în regiunile întrerupte de lucrările agricole, argila are o nuanță șocolatie, iar în unele porțiuni, unde urcă pînă la solul arabil, are o culoare galben-verzuie conținând și concrețiuni calcaroase (Fig. 2).

Uneori argila a căpatat o pigmentație neagră închisă, datorată purtării pe verticală a solului de către rîme, rădăcini etc. De asemenea în locurile cu lentile de cenușă, argila de desubt are o nuanță neagră. De remarcat lipsa depunerii loessoidale, întîlnită în alte așezări ale paleoliticului superior.

Menționăm, de asemenea, că solurile din această așezare se deosebesc total de celelalte din așezările contemporane. Faptul se datorește condițiilor locale — prezența unei pături de argilă — care a menținut o cantitate de apă mai mare și în mod permanent. Astfel remarcăm că pe baza unei argile marnoase (calcio-argilită) și a microclimatului local, s-a ajuns la formarea, aici, a unui sol de tip pseudorendzinic (smolniță)⁶.

Materialul litic se găsește uneori la suprafața solului antrenat de lucrările agricole. În secțiunea deschisă, am putut urmări poziția stratigrafică a acestuia, și anume, zonele unde se concentra mai mult se găsesc în partea superioară a argilei șocolatii și în lentilele de cenușă.

Din punct de vedere al tehnicii de lucru se observă că detașarea lamelor și așchiilor se făcea pe nuclee prismatice de cele mai multe ori avînd o formă neregulată. Remarcăm predominarea așchiilor folosite deseori ca răzuitoare.

Din punct de vedere tipologic se întîlnește gratuarul care este obținut aproape întotdeauna pe capăt de așchie lamelară, uneori pe așchie de decor-

5 Brudiu M, Așezările paleolitice de la Puricani și Pleșa, în *Danubius IV* ; idem Geomorfologia sud-estului Moldovei în legătură cu așezările paleolitice de sfârșit din aceste regiune (mss).

6 Gogoasă T. și Cucută Al, Cercetări pedologice în partea de nord a platformei Covurului, în *D. S. Com. Geol. XLIII*, 1955-1956, p. 382.

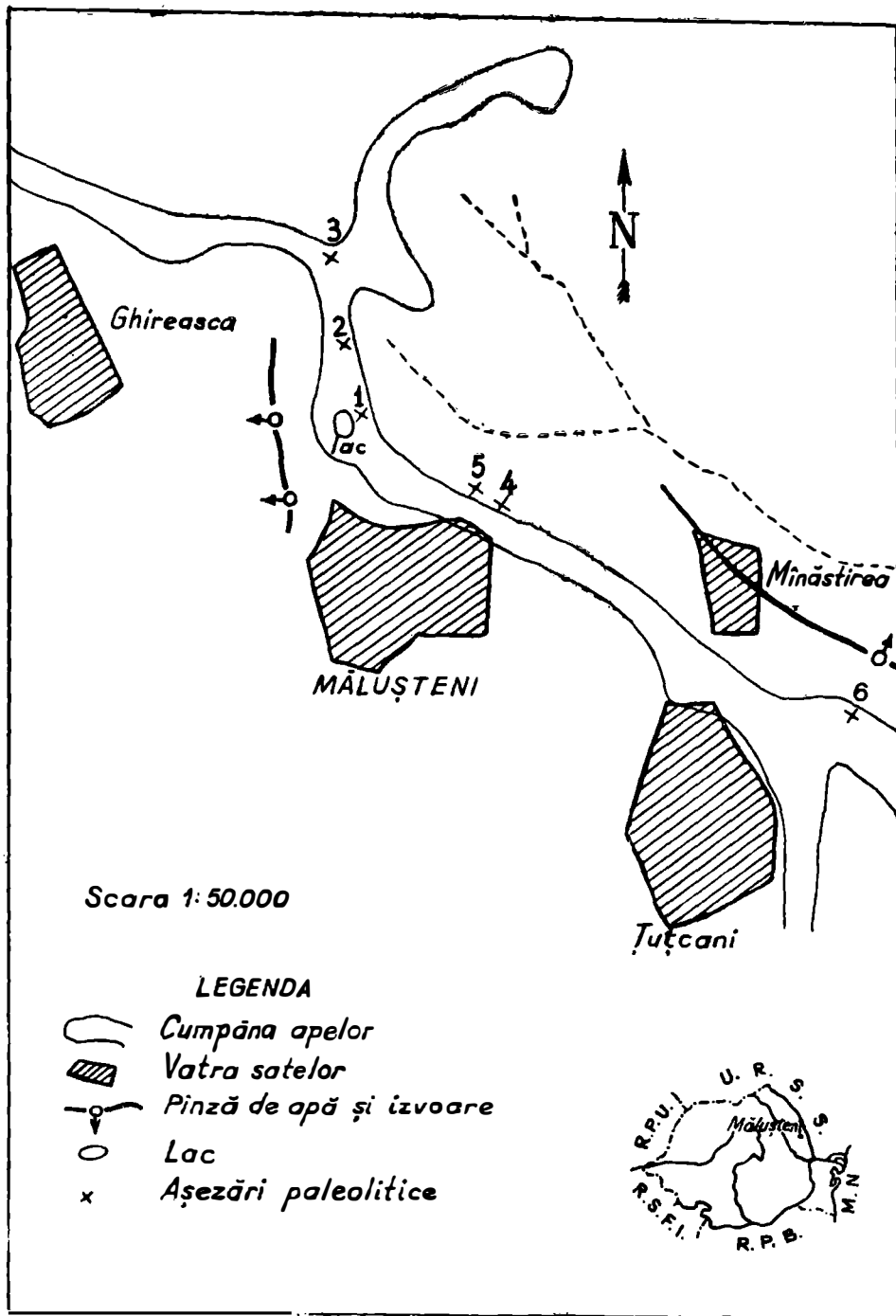

Fig. 1 Situația topografică a așezărilor de Mălușteni

MALUȘTENI II

FRAGMENTE DE PROFILE

LEGENDA

0 1m

- Sol arabil
- Sol vegetal ciocolatiu
- Argilă ciocolatie
- Lentile de cenușă
- Argilă galben-verzuie cu concrețiuni calcaroase
- Argilă pigmentată în negru
- Strat argilos negru sub cenușă

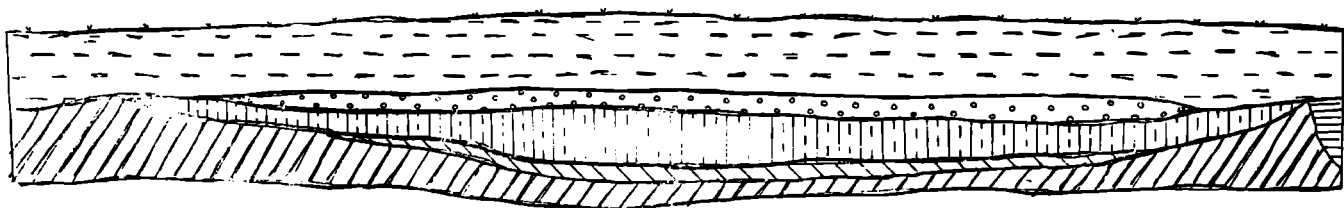
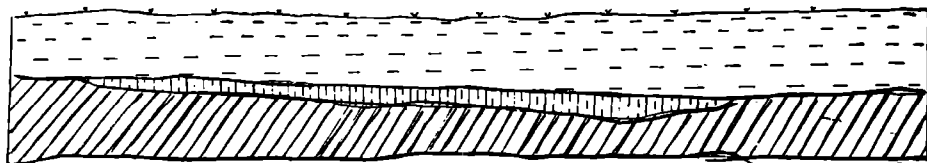

Fig. 2 Profilul șantului I din asezarea de la Mălușteni

ticare. Burinul ca unealtă tipică lipsește, în schimb se întâlnește altoit pe gratoare, creîndu-li-se deci acestora o funcție dublă. Legat de această acțiune menționăm mai multe piese coup de burin, avînd retușe pe una din laturi (Fig. 4/7-10).

Roca folosită este în cea mai mare parte silexul de Prut și numai sporadic se întâlnește și menilitul de Carpați.

Cu privire la încadrarea cultural-cronologică a acestei așezări putem afirma că ea aparține unui epigravettian. Tipurile de nucleu ca și gratoarele, sînt singurele repere tipologice care au afinități cu această cultură.

După cum se știe în sud-estul Moldovei se cunosc pînă în prezent numeroase așezări aparținînd gravettianului oriental final cum sînt cele de la : Puricani, Pleșa, Cavadinești (jud. Galați). Spre deosebire de aceste așezări, la Mălușteni II nu s-au întîlnit pînă în prezent lame sau lamele à dos abattu, sau vîrfuri de tip „La gravette”. Absența acestor elemente ne determină să considerăm că așezarea Mălușteni II, este mai tîrzie decît cele menționate mai sus.

A treia așezare paleolitică Mălușteni III se găsește la nord-vest de pădurea Sturza. Aici a fost executat un sondaj de 10 m. lungime și un metru lățime.

Din punct de vedere stratigrafic la Mălușteni III au fost surprinse următoarele depuneri :

Solul vegetal, care are o grosime de 25 cm și care suprapune un strat de culoare cenușie. Sub acesta urmează un strat de culoare cenușie cu ușoară nuanță gălbuie, care zace peste o depunere argilo-lossoidă. Stratul de loess aflat sub cel amintit mai sus, suprapune la rîndul său un strat de loess cu înfiltrări de calcar. Situația stratigrafică a acestei așezări, nederanjată pînă în prezent, va permite efectuarea analizelor palitologice în condiții optime.

Din punct de vedere stratigrafic așezarea de la Mălușteni III, prezintă mari deosebiri de cea de la Mălușteni II, și mari asemănări cu celelalte așezări aparținînd paleoliticului superior (Fig. 3).

Prin sondajul efectuat aici am putut constata poziția stratigrafică a resturilor de cultură materială existente aici și anume s-a precizat că materialul litic se află în solul cenușiu cu ușoare nuanțe de galben.

Material litic abundent a fost adunat din ravena drumului. Menționăm că pe lîngă numeroasele așchii atipice adunate de la suprafață s-a găsit o singură piesă tipică, persoar. În schimb, în săpătură numărul pieselor tipice este mai mare.

Repertoriul tipologic al uneltelor de la Mălușteni III este mai bogat. Se întâlnește gratoarul pe capăt de lamă retușat, convex, iar latura dreaptă retușată concav, precum și gratuarul pe așchie nucleiformă ; burinul diedru median, persoarul. Apare de asemenea și lamela à dos abattu. O caracteristică a acestui inventar litic este microlitizarea mai pronunțată, decît la alte așezări din sud-estul Moldovei (Fig. 4/1-6, 16).

Din punct de vedere cultural ne găsim într-o fază a gravettianului oriental final, cu un grad de microlitizare destul de pronunțat.

O altă așezare situată pe același deal, pe versantul estic la punctul „Stejarul lui Filiuță”, a fost numită Mălușteni IV.

Spre deosebire de alte așezări, aceasta se găsește pe panta estică dinspre valea Lișcovului.

Din punct de vedere stratigrafic, aici lipsește depunerea perioadei holocene care a fost spălată. Materialul litic se găsește la suprafață scos de lu-

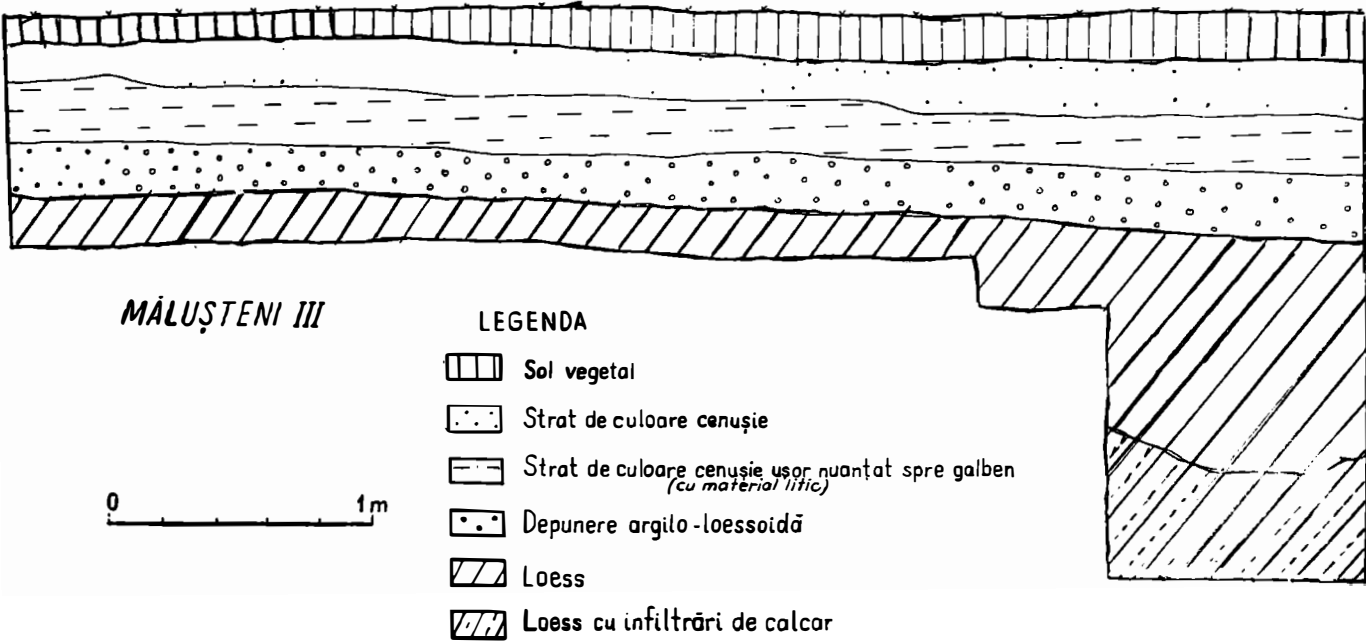

Fig. 3. Profilul santului I din așezarea de la Mălușteni
<http://www.cimec.ro> / <http://cmiabc.ro>

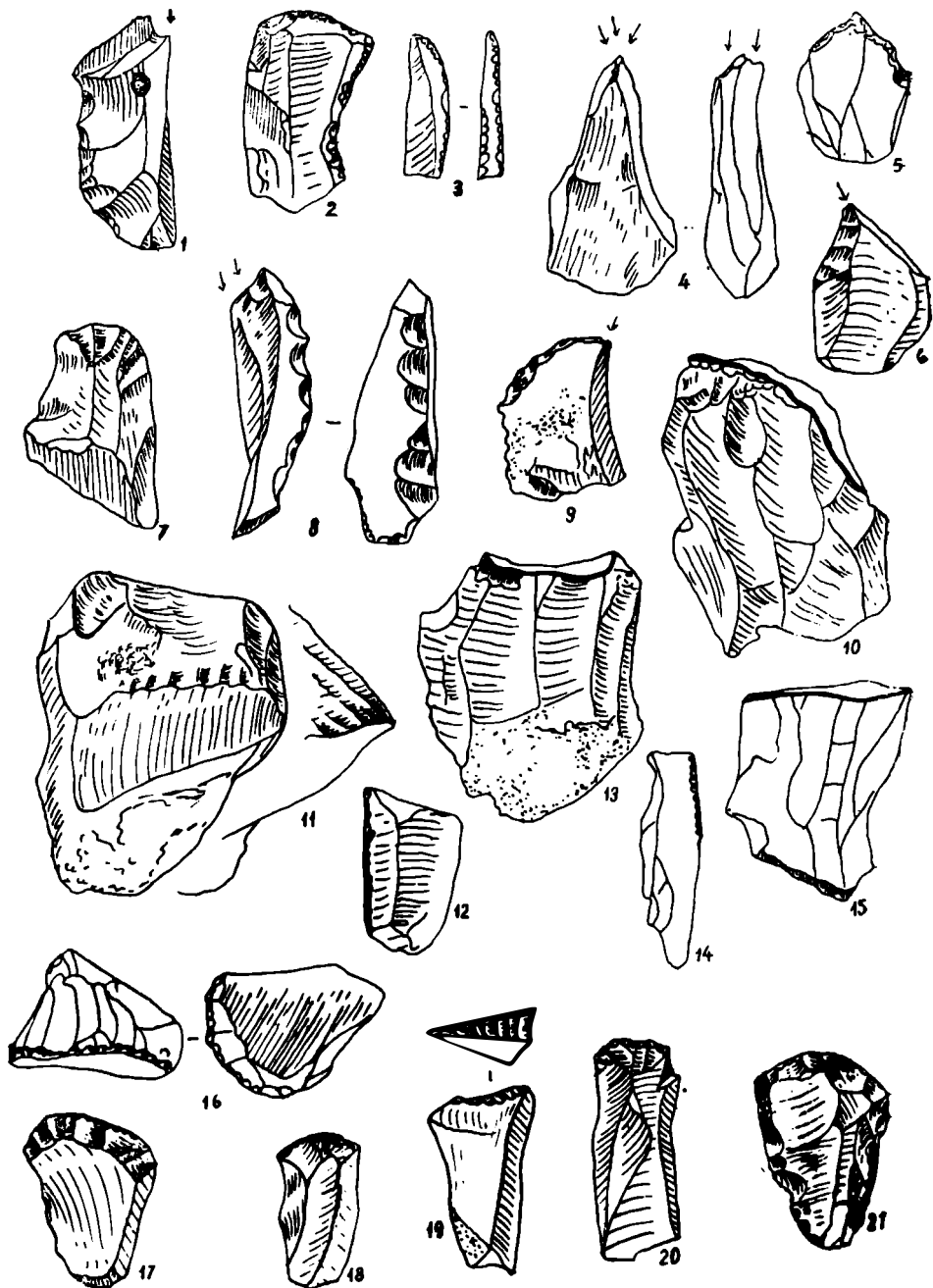

Fig. 4. Materiale litice ; Mălușteni III 1—6, 16 ; Mălușteni II 7—10 ; Mălușteni IV 11—15, 17—21.

crările agricole. Din această cauză va trebui de urmărit în viitor poziția în situ a materialului arheologic, în porțiunile de teren nederanjate, care să permită și recoltarea unor probe pentru analizele palinologice.

Materialul litic. Roca folosită este silexul de Prut. Pieseile au uneori o patină albă mai mult sau mai puțin adâncă. Din punct de vedere tipologic se întâlnesc: gratoarele pe așchie, unguiforme, rotunde, gratoarele nucleiforme și un tip de gratoar mixt — gratoarul — persoan; burinile pot fi de tip diedru-median sau diedru dejété. Au apărut și lame à dos abattu, dar în număr mic.

O piesă unică pînă acum în așezările cercetate este un rabot obținut prin lovitură încrucișată asupra bolovanului de silex, iar muchia activă rezultată a primit o serie de rețușe prin presiune. Lamele sînt puține la număr. Nucleele au afinități cu unele din așezarea de la Puricani. În general ele sînt mai mici decît acolo. Ca tehnică de lucru aceste nuclee au fost folosite numai pe o singură latură, de aici și forma lor neregulată. La unele se observă detașări de lame fine, iar în ultima etapă au fost folosite ca gratoare (Fig. 4/11-15, 17-21).

Ce probleme pun așezările de la Mălușteni ?

În cadrul zonei din sud-estul Moldovei, se poate afirma că există o continuitate între Mălușteni IV și Puricani. În această din urmă șezare s-a putut constata unele tendințe de microlitizare mai avansată ⁷. Prin urmare, așezarea Mălușteni IV o putem considera posterioară așezărilor de la Puricani și Pleșa. În ceea ce privește așezarea de la Cavadinești ⁸ nu se poate stabili nici o legătură tipologică sau stratigrafică.

Avînd în vedere tot criteriul tipologic, întrucît nu posedăm pînă în prezent analize de polen asupra stratigrafiei, considerăm că în ordine cronologică după Mălușteni IV urmează Mălușteni III și Mălușteni II.

Ce poziție ocupă așezările de la Mălușteni față de așezările gravettianului oriental final din Moldova ?

După cum se știe din cercetările de pînă acum ⁹ această cultură materială a cunoscut patru faze de dezvoltare pe teritoriul Moldovei. Cea de a patra, gravettianul oriental final, prezent aproape în toate așezările de la Ceahlău și întîlnit la Ripiceni-Izvor și Movileni-Heleșteni (jud. Iași) a cunoscut o arie mai largă de răspîndire decît celelalte faze anterioare ¹⁰.

Așezările de la Mălușteni IV și III, din punct de vedere tipologic au strînse afinități cu așezările din ultima etapă a gravettianului din Moldova, unde se întîlnește un grad de microlitizare destul de avansat.

Rabotul folosit la răzuit, întîlnit la Mălușteni IV și persuarul de la Mălușteni III, prezintă similitudini cu cele de la Movileni-Heleșteni ¹¹.

7 Brudiu M., Op. cit.

8 Brudiu M., Așezarea gravettiană de la Cavadinești (mss) vezi rev. Muzeelor.

9 Nicolaescu-Plopșor C. S., Păunescu Al., Mogoșanu Fl., Le paléolithique de Ceahlău, în Dacia, s. n. X, 1966; Păunescu Al., Cercetări paleolitice, în SCIV, 17 1966, 2, p. 327-329; Păunescu Al., Sur la succession de habitats paleolitiques et postpaleolitiques de Ripiceni-Izvor, în Dacia, s. n. IX, 1965.

10 Brudiu M., Așezarea gravettian-fînală de la Puricani (jud. Galați), comunicare ținută la a V-a sesiune a muzeelor, 1969.

11 Păunescu Al., Cercetări paleolitice, op. cit., fig. 6/1 și 9.

Nu putem preciza deocamdată, din cauza cercetărilor restrânse, dacă fazele cu microlitizare mai avansată existente la Mălușteni, marchează o prelungire a activității grupelor de la Puricani, Pleșa și Cavadinești, sau au apărut și ele în cadrul aceleiași proces de expansiune demografică, care s-a manifestat în această vreme. Cercetările viitoare, sperăm să ne dea posibilitatea de a lămuri și acest aspect.

RECHERCHES PALÉOLITIQUES A MĂLUȘTENI VASLUI

Résumé

En 1969 des sondages archéologiques ont été effectuées sur le territoire de la commune Mălușteni, le district Vaslui. Les recherches ont abouti à l'identification de quatre habitats paléolithiques, Mălușteni I, II, III, IV, situées sur la colline „Leaua”.

Le premier habitat Mălușteni I, est dépourvu de matériel archéologiques concludent, à cause de la dénudation.

Le second habitat Mălușteni II, par les types des noyans et les grattoirs découverts, appartient au point de vue culturel-chronologique au épigravettien, même au épipaléolithique.

Grace au sondage effectué au nord—ouest de la forêt Sturza, on a pu identifier le troisième habitat Mălușteni III, plus riche en matériel litique que les autres. Le répertoire de l'outillage litique — grattoir, burin, percoir, lamme a dos abattu, nous indique l'appartenance de cet habitat au gravettien oriental final — culture à laquelle appartient aussi l'habitat Mălușteni IV.

Au point de vue typologique, les habitats Mălușteni IV et III ont des étroite de affinités avec les habitats de la dernière étape du gravettien de Moldavie.

LEGENDE DES FIGURES

Fig. 1. — La situation topographique des sites de Mălușteni.

Fig. 2. — Le profil de la fosse I du site Mălușteni II.

Fig. 3. — Le profil de la fosse I du site Mălușteni III.

Fig. 4. — Matériaux litiques; Mălușteni III 1—6, 16; Mălușteni II 7—10; Mălușteni IV 11—15, 17—21.